

МАЛАКОФАУНА р. ТНЯ
Змієвська М. В., Лейченко А. М., Стадниченко А. П.
Житомирський державний університет імені Івана Франка, кафедра
зоології

Річка Тня – правобережна притока Прип'яті. Вся вона від устя і до гирла (75 км.) протікає по Житомирщині. Верхів'я її лежить у межах Лісостепової, а середня і нижня течії – у межах лісової Поліської природно-географічних зон.

Малакофауна Тні раніше не досліджувалася. Наше повідомлення базується на матеріалах, зібраних в 2010 р. Молюсків збирали вручну (крупні види), а також за допомогою гідробіологічного сита (дрібні види). У складі малакофауни Тні виявлено 11 видів двостулкових і черевоногих молюсків: 4 види (родина Lymnaeidae), 1 вид (родина Bulinidae), 1 вид (родина Viviparidae), 4 види (родина Unionidae), 1 вид (родина Sphaeriidae). Аналіз видового складу малакофауни верхньої течії Тні (від с. Товще до с. Грузливець), середньої (від с. Грузливець до с. Варварівка) і нижньої (від с. Варварівка до с. Івашківка) течій показав, що найбільшим видовим різноманіттям відзначаються середня і нижня течії (по 8 видів).

Проведено оцінку подібності нижньої, середньої та верхньої течії р. Тня за видовим складом молюсків із використанням індексів Чекановського-С'єренсена та Шимкевича-Сімпсона (табл. 1). Так, за індексом Чекановського-С'єренсена найбільш подібним є видовий склад молюсків у середній і верхній течії, де наявними є 86% спільних видів. Найменш подібними за видовим складом є верхня і нижня течії (значення індексу – 0,67).

Таблиця 1.

Індекси фауністичної подібності між різними течіями р. Тня за складом молюсків (над діагоналлю значення індекса Чекановського-С'єренсена, під діагоналлю – значення індекса Шимкевича-Сімпсона).

	Верхня течія	Середня течія	Нижня течія
Верхня течія	1	0,8	0,67
Середня течія	0,86	1	0,75
Нижня течія	0,71	0,75	1

За показником домінування верхня, середня і нижня течії різняться між собою. Так Unionidae в середній течії становлять 50% від загальної кількості виявлених там видів, у верхній течії – 42,9, а у нижній течії усього лише – 25%. Представники родини Sphaeriidae виявлені тільки в середній і верхній течії, де вони становлять 12,5 і 14,3% відповідно. У нижній течії їх не виявлено взагалі. Що стосується Viviparidae, то і в середній, і в нижній течії на долю їх припадає 25%, а у верхній течії 14,3%. Представники родини Lymnaeidae домінують в нижній течії (50%), а в середній і верхній течії їх роль у складі малакофауни значно менша — 12,5 і 14,3% відповідно. Витушкові (Bulinidae) виявленні тільки у верхній течії. Переважання ставковикових (Lymnaeidae) у нижній течії пов'язане, напевне, з тим, що тут

наявні найсприятливіші умови для їх існування. А саме: річка тут вузька, сильно заросла водною рослинністю, течія дуже повільна, вода добре прогрівається, рН становить 6,2, прозорість 25 см, кількість розчиненого кисню $6,1 \text{ мг O}_2/\text{дм}^3$, хлоридів $33,3 \text{ мг}/\text{дм}^3$, сульфатів $68,5 \text{ мг}/\text{дм}^3$, нітратів $5,3 \text{ мг}/\text{дм}^3$, загальних речовин $18 \text{ мг}/\text{дм}^3$, хімічне споживання кисню становить $14,4 \text{ мг O}_2/\text{дм}^3$, біологічне споживання кисню дорівнює $8,6 \text{ мг O}_2/\text{дм}^3$. Переважання перлівницевих (Unionidae) над іншими видами в середній і нижній течіях зумовлене значним рівнем проточності цих ділянок Тні (швидкість течії від 0,5 до 4 м/с), кількість розчиненого кисню становить тут $5,4 — 6,1 \text{ мг O}_2/\text{дм}^3$, наявне замулення органічними домішками, що сприяє зариванню молюсків у субстрат на 85–90% довжини їх черепашки. Слід відзначити, що витушка рогова *Planorbarius corneus* була відзначена єдиний раз. Її знайдено у верхній течії Тні (с. Білка) в інтенсивно розвиненому фітоценозі. Щільність населення її популяції становила $11,5 \text{ екз}/\text{м}^2$.